

transparant

EDITORIAAL

De keuze van de christenen

Binnen enkele maanden worden we weer aan de stembokjes verwacht. Het is een goede gelegenheid om bij christenen te polsen waar zij accenten leggen als ze het woord zouden richten tot politici of kiezers. Het IPB deed een oproep naar haar leden om enkele punten onder de aandacht te brengen, vanuit henzelf of vanuit hun organisatie. Het betreft vooral thema's die een meer menselijke samenleving voor ogen hebben. Hun veelvoud en verscheidenheid geven een goed beeld van de vele vormen van aandacht en engagement die christenen in de samenleving opnemen. Ze bevinden zich op een lijn die loopt van het persoonlijke en intermenselijke leven, over de organisatie van de eigen samenleving tot op het internationale niveau. In dit editoriaal geven we een schets van de aangehaalde thema's. Beschouw het als een mogelijkheid tot bezinning voor je eigen stem op 10 juni.

Voor het sociale karakter van onze samenleving krijgt de aandacht van de IPB-organisaties en de IPB-leden. Er wordt vastgesteld dat de kloof tussen arm en rijk steeds groter wordt. Ook de groep van mensen die onder de minimumgrens moeten leven groeit steevast. Dat België bij de koplopers behoort wat betreft kinderen in armoede is schrijnend. De kwaliteiten

die aanwezig zijn in de toekomstige generaties worden zo van in het begin gefnuikt. Dat daarnaast bijvoorbeeld de banksector met enorme winstcijfers kan uitpakken is een ronduit pijnlijke situatie. De scheefgetrokken verhoudingen en het onevenwicht dat daarvan het gevolg is, betekent op termijn een deuk in de democratie.

Daarom wordt ook geregeld gepleit voor een economie die ten dienste staat van het welzijn van mens en samenleving. De zondagsrust blijft een punt waar christenen niet op mogen toegeven. En de massale ontslagen die de voorbije jaren de autosector typerden, roepen om een begeleiding van mensen naar een nieuwe en leefbare arbeidssituatie.

Huisvesting is een thema dat na het congres van Brussel Allerheiligen werd weerhouden. Een gezonde woning en een leefbare omgeving zijn van cruciaal belang voor de ontwikkeling en de kansen van mensen in onze samenleving, zeker van de armen en de zwakken.

Ook wordt geregeld bevestigd dat een humaan asielbeleid nodig is. Vordertrekker in het uitwerken van beleidsoriëntaties hieromtrent is het Kerkwerk Multicultureel Samenleven. Het IPB onderschreef hun nota die de politici oproepen werk te maken van een multiculturele en multireligieuze samenleving waar diversiteit kan bestaan op de verschillende domeinen. Discriminatie op basis van etnische afkomst, geslacht, seksuele geaardheid, onderwijsniveau of leeftijd, moet worden weggewerkt daar waar ze zich nog steeds manifesteert in de structuren van de maatschappij én in de aanpak van criminaliteit die hierop gebaseerd

is. Daarom verdienen de slachtoffers van het geweld de nodige ondersteuning en voor de daders wordt een degelijke opvang gevraagd.

Het gezin als hoeksteen voor de samenleving mag niet van de agenda verdwijnen. Het verlangen naar duurzame relaties, zoals dat uit onderzoek bij jongeren blijkt, moet ten volle ondersteund worden. Het stimuleren van de gezinnen en kwalitatieve relaties moet dan ook hoog op de agenda geplaatst worden.

Naast de sociale aandachtspunten komt ook de aanwezigheid van de religie in onze samenleving in het vizier. Er worden vraagtekens geplaatst bij de zogenaamde 'neutraliteit' die door de huidige beleidsmakers wordt geprezen. Niet alleen wordt de neutraliteit ervaren als een mogelijkheid om de religie onzichtbaar te maken in de samenleving (zo-

als in het hoofddoekendebat blijkt), ook het ontwikkelen van de diversiteit als kans voor de samenleving wordt geremd. Het respect voor de verschillende godsdiensten en het stimuleren van de levensbeschouwelijke ontmoeting moet dan ook met de nodige middelen worden aangemoedigd.

Vanuit de christenen wordt er in dit verband ook op aangedrongen werk te maken van de financiële vergoeding van mensen die een pastoraal ambt opnemen en zo mee zorg dragen voor de religieuze dimensie van mens en samenleving.

Een laatste blok betreft de Europese en internationale politiek van ons land. Ook die thema's staan op het spel met de komende verkiezingen. Hier wordt

vooral de aandacht gevestigd op de ontwikkeling van een sociaal Europa, met vrede als basis voor humaan beleid. Enkel wanneer hiervan werk wordt gemaakt, zullen mensen het nut inzien van een Europees gedachtegoed en meer betrokken geraken bij een Europese samenwerking. Op wereldvlak wordt de aandacht vooral gevestigd op de situatie van het Zuiden. Specifiek voor België is Congo

een land dat onze steun verdient op economisch en politiek vlak. Ook het conflict in Israël en Palestina, en de ruimere regio van het Midden-Oosten, laat christenen in Vlaanderen niet onberoerd.

Ten slotte is de aandacht voor het leefmilieu nooit ver weg, en blijft het werken aan vrede op verschillende vlakken van fundamenteel belang om een menswaardige wereld uit te bouwen.

Aan de politici vragen wij om deze punten ernstig te nemen in het uitwerken van het beleid. Aan de kiezers wordt gevraagd een bewuste keuze te maken die tegemoet komt aan de bekommernissen van de christenen in de maatschappij.

Lea Verstricht

KORTGEKNIPT

In memoriam Cyriel Desmet, gewezen ondervoorzitter IPB

In zijn eigen assertieve stijl combineerde Cyriel veel kwaliteiten: trouwe verbondenheid met de boodschap van Christus en zijn Kerk, een levenslustig realisme gebaseerd op een grote mildheid voor het vallen en opstaan van mensen, authenticeit zonder complexen maar ook zonder scherpe kanten. Een vleugje humor mocht niet ontbreken, maar hij bleef daarbij altijd stijlvol. Voornaam zelfs.

Aan Cyriel terugdenken geeft een goed en dankbaar gevoel. Vele jaren was hij in het IPB de man die vaak op de achtergrond zorgde voor evenwicht, voor redelijkheid die toch ruimte liet voor vernieuwing.

Leo Pauwels

Vacature stafmedewerker IPB

Inhoudelijke en organisatorische voorbereiding, ondersteuning en opvolging van het beraad en het beleid van het IPB

Dit gebeurt in samenwerking met de algemeen secretaris, de voorzitter en het secretariaat.

Concreet betekent dit:

- De stafmedewerker staat in voor de inhoudelijke voorbereiding van het beleid van het Bureau, de inhoudelijke verwerking van het materiaal uit de werkgroepen.
- De stafmedewerker verricht studiewerk ter voorbereiding van de vergaderingen van het Bureau, het Forum en de werkgroepen. Hij/zij brengt dan ook geregeld inleidingen op de IPB-vergaderingen.
- De stafmedewerker verzorgt geregeld eigen artikels in Transparant of begeleidt het tot stand komen van artikels van derden. Hij/zij doet de redactie van het tijdschrift Transparant en begeleidt de eigen publicaties van het IPB.
- De stafmedewerker hoort wat christenen in de samenleving bezighoudt (via Bureau en Forumvergaderingen) en verwerkt dit tot een thema of speelt het door naar specialisten.

Profiel en benoeming van de stafmedewerker

- De stafmedewerker heeft een theologische vorming genoten op licentiaatsniveau.
- De stafmedewerker heeft een vlotte pen. Dit betekent dat hij/zij de inhoud van besprekingen synthetisch kan verwoorden en verder kan uitwerken tot gezamenlijke oriëntaties, standpunten... Hij/zij doet de redactie van het IPB-tijdschrift Transparant.
- De stafmedewerker heeft een halftijdse opdracht en wordt betaald op licentiaatsniveau en wordt benoemd door de Bisschoppenconferentie.

Kandidaturen met motivatie en CV vóór 31 mei sturen naar IPB, Guimardstraat 1, 1040 Brussel of IPB@interdio.be

Afscheid van Lea Verstricht

Het klinkt een beetje als een overlijden maar niets is echter minder waar. Dat zullen ze geweten hebben op het CCV (Centrum voor Christelijk Vormingswerk) in Antwerpen, waar Lea nu voltijs tot de educatieve staf behoort. De Kerk in Antwerpen (en in Vlaanderen) zal er zijn voordeel aan doen Lea in haar eerste gelederen te blijven behouden.

Lea was van 2003 tot 2007 de inhoudelijke stafmedewerkster van het IPB. Ze schreef regelmatig teksten in theologische tijdschriften, maakte talloze persmededelingen, schreef nota's en maakte statements om als IPB naar buiten te komen. Ze gaf veel voordrachten en ook adviezen. Ze werkte mee in werkgroepen om inhoudelijk de thema's van de Fora voor te bereiden en schreef er artikels en boeken over. Ze werkte liefst van al een tijdlang gedurende verschillende fora, aan één thema, om zo een proces in de diepte en in de breedte te kunnen ontwikkelen. Ik heb het niet bijgehouden wat ze nog allemaal deed, maar toen een goed jaar

geleden de secretaris stopte, nam ze ook nog het grootste deel van die taken op zich. Uiteraard sneuvelde hierdoor een aantal inhoudelijke opdrachten, ook al werkte ze veel meer dan halftijds. Lea was veel meer dan de taken en de opdrachten die ze afwerkte. Ze was met heel haar persoon (en familie) betrokken bij het IPB. Ze was een heel goede, heel fijne en een heel loyale collega. We - en zeker het IPB - zullen haar missen. We danken Lea en wensen haar vrede en alle goeds in haar nieuwe werk op Gods akker.

Guido Vos
Voorzitter IPB

Fora over *Levensbeschouwelijke ontmoeting*: een opdracht voor de Kerk

Al enkele jaren staat het thema op de agenda van 'te behandelen onderwerpen'. Het voorbije decennium is heel wat veranderd aan de multiculturele of multireligieuze samenleving. Niemand kan in de Vlaamse context nog ongevoelig blijven voor het thema. Persoonlijke ervaringen en berichten via de media dwingen ons als het ware een standpunt in te nemen, en niet alleen naar aanleiding van verkiezingen, maar ook ten aanzien van voorbeelden van criminaliteit en zinloos geweld.

Het IPB verzamelt mensen die op één of andere manier betrokken zijn bij de katholieke kerkgemeenschap in Vlaanderen. Daarom is het een uitgelezen plaats om de interlevensbeschouwelijke dialoog ter sprake te brengen en te oefenen. Wil die dialoog een zaak worden van alle mensen

die op de één of andere manier een verantwoordelijkheid dragen of zorg dragen voor de Kerk in Vlaanderen, is het goed dat het thema van de levensbeschouwelijke diversiteit zichtbaar gemaakt wordt in de verschillende pastorale sectoren.

Daarom zijn we in een eerste Forum op zoek gegaan naar onze katholieke identiteit en wat die betekent voor de levensbeschouwelijke ontmoeting. Geert Dedecker, Emilio Platti en Staf Hellemans hielpen het denkproces mee op gang trekken.

In de namiddag kwam de diapraxis aan het woord. Vier getuigen deden hun verhaal hoe zij concreet werk maken van de levensbeschouwelijke ontmoeting in hun pastorale werkveld.

De Loodsen is een project van de stadspastoraal in Antwerpen. Bart de Bakker leidde de werkwinkel in. Vanuit de abdij

van Averbode bracht Staf Feytaerts een getuigenis over hoe meditatie een weg kan zijn naar levensbeschouwelijke ontmoeting. Cil Van Ostaeyen bracht een verslag over hoe KAV Kleurrijk werk maakt van de integratie van allochtone vrouwen. En Linda Housen schetste een klassituatie waarin verschillende culturen en religies aanwezig zijn.

Die concrete voorbeelden verduidelikten hoe concreet en reëel de levensbeschouwelijke ontmoeting kan zijn.

In wat volgt willen we andere levensbeschouwingen aan het woord horen over thema's als menselijke waardigheid en samenlevingsopbouw. Zo kunnen zij aan ons, katholieken, een spiegel voorhouden. In een latere fase wordt dan, gesterkt met de bagage van de twee Fora, door de IPB-leden gezocht naar een antwoord op de vraag: wat is de pastorale rol van de katholieke Kerk in een levensbeschouwelijke diversiteit?

Ontmoetings- en studiedag IPB-CIL

Het is niet de gewoonte, maar het IPB en onze Waalse zusterorganisatie CIL, Conseil Interdiocésain des Laïcs ontmoeten elkaar op zaterdag 28 april in Brussel. 35 deelnemers werkten samen rond het thema 'Armoede en solidariteit'. We startten de dag met een stevige inleidende lezing van Lea Verstricht, stafmedewerker IPB over de tekst van de Hebreëen: 'Houd de liefdadigheid en de onderlinge solidariteit in ere, want dat zijn offers waarin God behagen scheidt.'. De Franstalige collega's hadden al fora gehouden over armoede. Zij startten bij de tekst van de bisschoppen, *Gezonden om te dienen*. "Hoe te dienen?" "Hoe mensen in armoede dienen?" Dit waren de twee uitgangsvragen van de fora. Aanpassing eisen van de individuen en verplichten tot eigen verantwoordelijkheid nemen, leek niet de juiste optie. Wel, samen verantwoordelijkheden nemen om iedere persoon zijn waardigheid te laten vinden én om samen te ijveren voor een rechtvaardige solidaire samenleving. Essentieel daarbij is de participatie van zowel de zwaksten als van de overheden, burgerlijke en kerkelijke. Deze algemene optie vergt verdere concrete invulling. Verhalen en precieze sociaal-economische analyse zijn daarvoor nodig. Het resultaat van het gezamenlijke werk in de fora is te lezen in de publicatie, *Pauvretés, sommes nous sans ressources?* CIL et Couleur livre, 2006. Om af te sluiten werd nog een verhaal gebracht van een

nieuwe groep armen in onze samenleving, de sans-papiers. De Heilige Pastoor van Arsparochie in Vorst blijft hen ondersteunen bij hun acties, nu als sinds Pasen 2006! Van Vlaamse zijde werd door Daniëlle Colsoul en Diederik Janssens het woord gevoerd vanuit Welzijnzorg en Welzijnsschakels. Het begon met cijfers waar je toch wel even bij slikt. Mocht er geen sociale zekerheid zijn dan zouden 42% van de Belgen arm zijn, volgens een door Europa berekende norm. In de grafieken over armoederisico in de EU doen we het als Belgen maar gemiddeld. Armoede toont zich op alle levensdomeinen. Mensen met een diploma bijvoorbeeld leven 17,8 jaar langer dan personen zonder diploma. Armoede is een schrijnende feitelijkheid, die de Vlaamse sprekers schetsen. Maar zij geven ook het werk aan dat gebeurt door de Vlaamse overheid, vooral via subsidiëring van specifieke diensten en de ondersteuning van een Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen. Hun missie: afdwingen van structurele veranderingen die meer rechtvaardigheid en vrijheid garanderen voor iedereen – in dialoog en duurzame samenwerking met maatschappelijke partners. Welzijnzorg en Welzijnsschakels zijn partners van armen, met hun campagnewerk rond uitsluiten van armoede gekoppeld aan politieke actie, fondsenwerving, ... De verhoging van het leefloon (slechts 625 € voor een alleenstaande) en acties tegen het af-

sluiten van gezinnen van energie bij betalingsmoeilijkheden zijn en blijven actiepunten. Recent is er een Consortium gevormd met 9 middenveldorganisaties waaronder ACW, CM, Socialistische Mutualiteit ... Zij bepaalden samen concrete "Decennium-doelstellingen" rond gezondheid, arbeid, inkomen, wonen, onderwijs en betrokkenheid die in 2015 moeten gehaald zijn. Maar wat gebeurt er op het Belgische en het Europese, zelfs het mondiale niveau? Dit werd behandeld in een presentatie die de beleidsdiscussies rond sociale zekerheid, actieve welvaartstaat, ... kort toelichtte, zoals ze in het verleden en vandaag gevoerd worden.

In de gespreksgroepen ging men door op de accenten en inzichten die waren opgevallen en die zeker de moeite waard zijn om op voort te werken. Er werd ook de concrete vraag gesteld of en hoe er diende verder gewerkt te worden als IPB en CIL. De dag werd unaniem als zinvol ervaren. De deelnemers zagen persoonlijke mogelijkheden voor aansluiting op de inbrengen als medewerker in een parochie, in een middenveldorganisatie, ... De diversiteit van de inbrengen en de waardevolle interactie doen verlangen naar meer. Iedereen is naar huis gegaan met de intentie aan dat "meer" te werken. Waarom niet eens per jaar een gezamenlijk forum, was de vraag? Hoe het in België toch blijkbaar ook kan: niet minder samen, maar meer. Zouden de mirakels dan toch de wereld niet uit zijn?

Over CELAM V en Jon Sobrino

Op 13 mei e.k. wordt in het Braziliaanse bedevaartsoord Aparecida do Norte de vijfde algemene vergadering van de Latijns-Amerikaanse Bisschoppenconferentie (CELAM) geopend door paus Benedictus XVI. De aandacht zal er uitgaan naar de gevolgen van de secularisering, de groei van de sekten en het fenomeen van de globalisering. Ook de vorming van de leken staat op de agenda. De vraag die zich stelt is of ook deze keer bevrijdingstheologen als medewerkers van de bisschoppen hun inbreng zullen kunnen doen. Is de veroordeling van Jon Sobrino luttele weken voor de CELAM V geen impliciet *statement* vanuit Rome dat zegt 'Bevrijdingstheologie? Nooit meer!'

De CELAM werd in 1955 opgericht door paus Pius XII en overkoepelt 22 Bisschoppenconferenties van heel Latijns-Amerika. De conferenties van de CELAM raakten vooral bekend door de bijeenkomsten van Medellín in 1968 en Puebla in 1979. Vooral de conferentie in Medellín is een mijlpaal in de geschiedenis van de Latijns-Amerikaanse Kerk. Met grote pastorale en profetische bewogenheid vertaalden de bisschoppen de ideeën en de teksten van het Tweede Vaticaanse Concilie naar de specifieke Latijns-Amerikaanse context, die er een was van miserie en onrechtvaardigheid. In 1968 namen de bisschoppen er drie fundamentele opties: de voorkeursoptie voor de armen en tegen de armoede, de optie voor een integrale bevrijding en de optie voor de kerkelijke basisgemeenschappen. Deze opties zijn in min of meerdere mate op de latere conferenties bevestigd en bepalen nog steeds de identiteit en de pastorale aanpak van de Kerk in Latijns-Amerika. Op deze conferenties brachten de aanwezige bisschoppen ook medewerkers (*assessores*) mee. Zo werden "grote" bisschoppen, zoals o.m. Dom Paulo Evaristo Arns, Dom Aloísio Lorscheider, Dom Antônio Fragoso e.a. omringd en bijgestaan door "grote" theologen, bevrijdingstheologen, zoals o.m. Leonardo Boff, Gustavo Gutierrez, de Belg José Comblin e.a. Bisschoppen en theologen gingen met elkaar in gesprek, vonden elkaar en vulden elkaar aan. Kerkelijke of pastorale beleidsvoering en theologie sloten op elkaar aan. De bevrijdingstheologie ontstond, groeide en bloeide in het verlengde van een pastorale praktijk zoals die vanuit Medellín werd gestuurd. De kernvraag immers waar het alle bevrijdingstheologen om te doen is, luidt: "Hoe kunnen we christen zijn in een situatie van onmenselijke armoede?"

Ze gaan allen uit van hetzelfde vertrekpunt: de noodkreet van het verarmde volk dat leeft in erbarmelijke omstandigheden. Ze hebben ook hetzelfde doel voor ogen: de bevrijding uit alle menselijke contradicties die ingaan tegen Gods heilsplan. De methodologie van de bevrijdingstheologie is inmiddels gemeengoed geworden in de pastorale praktijk. De analyse van de reële situatie (*análise da conjuntura* noemden we dat in Brazilië) is steeds de eerste stap. De Bijbelse of theologische verheldering of bevraging verbindt die realiteit met ons christelijke geloof. In een derde stap worden dan de concrete pastorale conclusies geformuleerd. De jaren dat we in Brazilië werkten, hebben we met smaak en met vrucht deze methode voortdurend gevolgd en ook zien toepassen. M.i. is het deze werkwijze die aan de katholieke Kerk in Brazilië ook vandaag nog een grote profetische stem geeft en geloofwaardigheid verleent bij de armen. Vanuit de kernvraag van de bevrijdingstheologie ontwikkelde zich ook een dynamiek op dogmatisch vlak. De taak van de dogmatiek wordt gewoonlijk omschreven als "het telkens opnieuw formuleren van de gegevens van de geloofsoverlevering op een coherente en verstaanbare manier voor mensen in een bepaalde cultuur". Daar heeft de bevrijdingstheologie zich op voortreffelijke manier van gekweten. Maar ze ging ook verder. De kerkelijke en pastorale praktijk vanuit voorkeursoptie voor de armen deed nieuw licht schijnen op een aantal geloofsgegevens. Of liet ook toe nieuwe of lang vergeten inzichten of praktijken te (her)ontdekken. Dit is het punt waar wrijving of botsing met de Romeinse instanties bijna onvermijdelijk wordt. Vanuit de pastorale praktijk ontstonden gaandeweg de noties 'Volkskerk', 'Kerk van de armen' en werd bestaande ambts-theologie verruimd. In 1985 werd Leonardo Boff door Rome gesanctioneerd. Zijn kerkleer bracht de geloofsleer in gevaar omdat hij "het geopenbaarde en hiërarchische karakter van Kerk" in vraag stelde en omdat hij niet voldoende recht deed aan het "christologisch fundament" van de Kerk. Nu wordt Jon Sobrino door de kerkelijke overheid gesanctioneerd. Net zoals Boff is Sobrino een pastoraal bewogen en bijzonder degelijk theoloog. Boff doceerde in München over de ecclesiologie van Vaticanum II. Jon Sobrino, in Spanje geboren en jezuïet in El Salvador, doceerde in Frankfurt met een proefschrift over de *Betekenis van kruis en verrijzenis in de christologische reflectie van Wolfgang Pannenberg en Jürgen Moltmann*, een thema van de Europese

theologie dat hij vanuit de realiteit in El Salvador consequent voortdenkt. In die reflectie ontstonden nieuwe inzichten en duiken nieuwe "titels" op, bv. *Jesus Cristo Libertador*, *Cristo Campesino* e.a. Aan Sobrino wordt nu o.m. verweten dat hij "de goddelijke natuur" van Jezus niet juist en niet voldoende in rekening brengt.

Ik wil hier niet ingaan op de dogmatische discussie. Mgr. Jan De Bie schreef ooit: "Men kan de bevrijdingstheologie niet begrijpen als men niet, tenminste in gedachten, onze West-Europese wereld verlaat om binnen te treden in de eigen leefwereld van de Latijns-Amerikaanse volkeren. Dit is een wereld die getekend is door schrijnende armoede enerzijds en door een groeiend bewustzijn van de eigen waarden van zijn cultuur anderzijds" (*Collationes* 15/3, p. 243). Een docer- of publiceerverbod opleggen wijst er zeker niet op dat je onze West-Europese wereld wil verlaten, laat staan dat je de dialoog wil verder zetten. Ik denk echter dat onder de geschetste problematiek een meer fundamentele vraag schuilgaat die nog geen voldoende antwoord kreeg: "Kan God in andere situaties vandaag anders spreken of anders zijn dan in het verleden?" M.a.w. is het hedendaagse verstaan van ons geloof alleen het opnieuw formuleren van wat reeds werd geopenbaard en werd verwoord in het *depositum fidei*? Of kan God zich ook vandaag nieuw of anders openbaren? Dit is de vraag naar hoe God aanwezig is in onze geschiedenis en ook de vraag naar ons menselijk vermogen om die scheppende, bevrijdende of verlossende aanwezigheid te zien, te lezen en te interpreteren. Dan kan ons geloofsverstaan vandaag aangevuld of misschien zelfs gecorrigeerd worden. Een voorbeeld kan helpen. Vandaag is het geen uitzondering in de liturgie of in gebedsteksten de uitdrukking terug te vinden "Jezus, onze broeder, onze God". Welnu, tot enkele decennia geleden was dit bij ons uit den boze. We praatten slechts over "Christus Koning". Hoe komt het dat we nu anders over Jezus praten?

Deze fundamentele, theologische vragen opnemen lijkt me een dringende opgave. De bevrijdingstheologie kan ons daarbij helpen. Zij legt immers sterk de nadruk op het gegeven dat de wereld en onze geschiedenis - met alle lijden, uitbuiting en onrechtvaardigheid die we er in aantreffen - uiteindelijk ook de plaats en de tijd zijn waar heil geschiedt. Dat is ongetwijfeld de grootste bijdrage van de bevrijdingstheologie en haar theologen.

Peter Houlleberghs